

Krajobrazy Polski

OGÓLNOPOLSKI KONKURS
POZNAJEMY PARKI
KRAJOBRAZOWE POLSKI

XXIII edycja
rok szkolny 2023/2024

Zespół Opolskich
Parków Krajobrazowych

KRAJ OBRAZ

Krajobraz jest pojęciem złożonym, lecz najogólniej mówiąc, jest to **widziane przez ludzi otoczenie**, zawierające elementy różnego pochodzenia, zarówno **naturalnego** jak i **antropogenicznego** w różnych proporcjach.

Na krajobraz składają się **elementy przyrody ożywionej i nieożywionej** oraz **obiekty czy też zmiany na powierzchni Ziemi powstałe w wyniku działalności człowieka**. Pomędzy tymi elementami zachodzą różnego rodzaju **procesy**, gdyż znajdując się w jednej przestrzeni, wzajemnie na siebie wpływają.

Krajobraz najczęściej ma też jednak **wartość niematerialną**, którą **trudno zauważyć od razu** – np. jeśli zawiera ślady po jakichś procesach lub wydarzeniach (w nazwach ulic i miejscowości, w czyichś wspomnieniach). **To tak zwany „duch miejsca”**, który jest dla nas tym bardziej czytelny, im lepiej rozumiemy widziany krajobraz. Dopiero wtedy jesteśmy w stanie w pełni docenić piękno, na które patrzymy.

Jak opisujemy krajobraz ?

Istnieje wiele sposobów opisywania krajobrazu, które pozwalają **zrozumieć krajobraz** i występujące w nim **zależności**.

Analizując go zgodnie z zasadą „**od ogółu do szczegółu**” trzeba zwrócić uwagę na:

- 1. Ukształtowanie powierzchni**, gdzie wyróżniamy kilka podstawowych typów krajobrazu: nizinny (płaski), pofalowany, pagórkowaty, górski.
- 2. Pokrycie terenu**: las, krzewy i zarośla, łąki, pola uprawne, sady, zabudowa wiejska, przedmieścia, zabudowa miejska, park itd.
- 3. Charakter krajobrazu**:
 - pierwotny (dziś już bardzo rzadko spotykany),
 - naturalno-kulturowy (o niewielkim wpływie człowieka, np. łąki w dolinach rzek),
 - kulturowo-naturalny (np. sady, pola uprawne) oraz
 - kulturowy (miejski, wiejski, rolniczy, przemysłowy, warowny, itd.).

Odkrywaj znaczenie i wiąż je z otoczeniem

Dopiero znając taki **kontekst**, możemy analizować poszczególne **elementy krajobrazu** – np. rzeki i potoki, pagórki, lasy, pola uprawne, konkretne siedliska z roślinami i zwierzętami w nich występującymi, układ dróg, konkretne miejsca i obiekty w danej miejscowości, **oraz zależności między nimi**.

Całości dopełniają nie mniej ważne **detale**, którymi mogą na być, np.: charakterystyczna przydrożna kapliczka pod drzewem czy jakiś detal architektoniczny (charakterystyczny dla miejsca).

Wszystkie te elementy **coś oznaczają**, a odkrywanie tego znaczenia i powiązania go z otoczeniem pozwala nam zachwycić się krajobrazem – tym nowym, nieznanym i tym znanym, w którym obserwujemy określone przemiany.

Które krajobrazy są najpiękniejsze?

Istnieje teoria, która mówi, że jako krajobrazy harmonijne i piękne odbieramy te, które są dla nas **czytelne i zrozumiałe** – na przykład takie, gdzie widzimy wieś w dolinie rzeki, z charakterystycznym dla niej układem dróg, łąków pól i otaczającym lasem.

Czy brzydki może być piękny?

Krajobraz zazwyczaj kojarzy się z malowniczym pejzażem i ogólnie pojętym pięknym widokiem.

Krajobraz **może być jednak „brzydki” i zdegradowany.**

Są takie miejsca, w których większość z nas źle się czuje, które są niefunkcjonalne – głośna ulica bez chodnika, centrum miejscowości bez miejsca na odpoczynek, nieuporządkowany teren przemysłowy, zniszczony park itp.

Nie każdy jednak będzie od razu taki krajobraz odbierał jako brzydki - wszystko zależy od kontekstu (skojarzeń, zależności – dla różnych ludzi mogą być one inne). Niemniej jednak warto o otaczającą nas przestrzeń dbać, upiększać ją i porządkować.

Biorąc pod uwagę UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, w Polsce wyróżniamy 6 różnych pasów krajobrazowych:

Pas Pobrzeży – tereny położone przy morzach.

W Polsce побережье jest na północy kraju, przy **Morzu Bałtyckim**.

Pas Pojezierzy – tereny z dużą ilością jezior.

W Polsce znane pojezierze to **Mazury**.

Pas Nizin – to równe, płaskie tereny.

Przykład: **Nizina Opolska**.

Pas Wyżyn – tereny z wzniesieniami o wysokości mniej niż 500 metrów nad poziomem morza (mniejszymi niż góry).

Przykład: **Wyżyna Małopolska czy Śląska**.

Pas Kotlin – tereny otoczone ze wszystkich stron wzniesieniami i górami, z dużą ilością dolin i rzek.

W Polsce to na przykład **Kotlina Oświęcimska**.

Pas Gór – tereny mające więcej niż 500 metrów wysokości nad poziomem morza.

Góry w Polsce to **Karpaty i Sudety**.

POBRZEŻA / NIZINY NADMORSKIE

Pobrzeże Szczecińskie
Pobrzeże Koszalińskie
Pobrzeże Gdańskie
(w tym Żuławy Wiślane)

Charakterystyka obszaru:

- rzeźba **mało urozmaicona**
- na wybrzeżu **wydm** porośnięte **lasem**, piaszczyste **plaże** lub **klify**
- rozległe obszary pokrywają **poła uprawne**
- w dużych nadmorskich miastach znaczne powierzchnie zajmuje **infrastruktura portowa**
- ogromne znaczenie ma **turystyka**

Przykład parku krajobrazowego położonego w pasie **pobrzeża**:

Nadmorski Park Krajobrazowy

POJEZIERZA

Pojezierze Pomorskie

Pojezierze Mazurskie

Pojezierze Wielkopolskie

Charakterystyka obszaru:

- **pagórkowate i faliste niziny**
- rzeźba bardzo **urozmaicona**, tworząca malowniczy krajobraz z **licznymi jeziorami**, wokół których rozciągają się **pola i lasy**
- **mało żyznych gleb**, więc dużą część obszarów bezleśnych stanowią **łąki i pastwiska**;
- zabudowa wiejska jest raczej **rozproszona**
- **brak okręgów przemysłowych**
- niewielkie miasta pełnią rolę **ośrodków turystycznych**

Przykład parku krajobrazowego położonego w pasie **pojezierza**:

Park Krajobrazowy Pojezierza Ławskiego

NIZINY ŚRODKOWOPOLSKIE

Nizina Wielkopolska
Nizina Śląska
Nizina Mazowiecka
Nizina Północnopolaska

Charakterystyka obszaru:

- rzeźba **mało urozmaicona**
- szerokie **doliny wielkich rzek**
- dominuje **krajobraz rolniczy**: pola uprawne, sady, łąki i pastwiska
- na Nizinie Wielkopolskiej wydobywa się **węgiel brunatny** i **gaz ziemny**, na Nizinie Śląskiej **rudny miedzi**

Przykład parku krajobrazowego położonego w pasie **pojezierza**:

Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich

fot. Hieronim Andrzejewski

fot. Hieronim Andrzejewski

WYŻYNY

Wyżyna Śląska

Wyżyna Krakowsko-Częstochowska

Wyżyna Małopolska (w tym Góry Świętokrzyskie)

Wyżyna Lubelska (w tym Roztocze)

Charakterystyka obszaru:

- rzeźba uzależniona od rodzaju skał w podłożu
- występują **jaskinie, wąwozy, ostańce skalne**
- **zagospodarowanie** jest silnie **uzależnione** od **warunków** naturalnych:
 - na zachodzie (Wyż. Śląska) powstała **aglomeracja górnośląska**, bazująca na zasobach **węgla kamiennego**
 - na wschodzie (Wyż. Lubelska) dominują **tereny rolnicze**, rozwinięte dzięki **żyznym glebom**

Przykłady parków krajobrazowych położonych w pasie **wyżyn**:

Krzczonowski Park Krajobrazowy
(Wyżyna Lubelska)

Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”
(Wyżyna Śląska)

KOTLINY

Kotlina Sandomierska

Kotlina Oświęcimska

Autorstwa Jerzy Opióła - Praca własna, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=53687262>

Charakterystyka obszaru:

- **równinny, wąski pas z monotonną rzeźbą**
- przepływa przez nie **Wisła** i jej niektóre **dopływy**
- obok terenów **rolniczych** rozwinęły się tu **ośrodki przemysłowe**, ponieważ obszar ten obfituje w **surowce mineralne** (sól kamienną, ropę naftową i gaz ziemny)

Qvidemus, CC BY-SA 3.0 PL <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/deed.en>>, via Wikimedia Commons

GÓRY

Sudety (w tym Karkonosze)

Karpaty (w tym Beskidy i Tatry)

Charakterystyka obszaru:

- najwyższy pas rzeźby z dwoma głównymi **łańcuchami** górskimi: **Sudetami i Karpatami**
- duże nachylenie stoków utrudnia zagospodarowanie gór
- ludzie osiedlali się przede wszystkim **w dolinach i kotlinach** śródgórskich, gdzie **dominuje rolnictwo**
- w wyższych partiach duże znaczenie ma **turystyka**

Przykłady **górkich** parków krajobrazowych

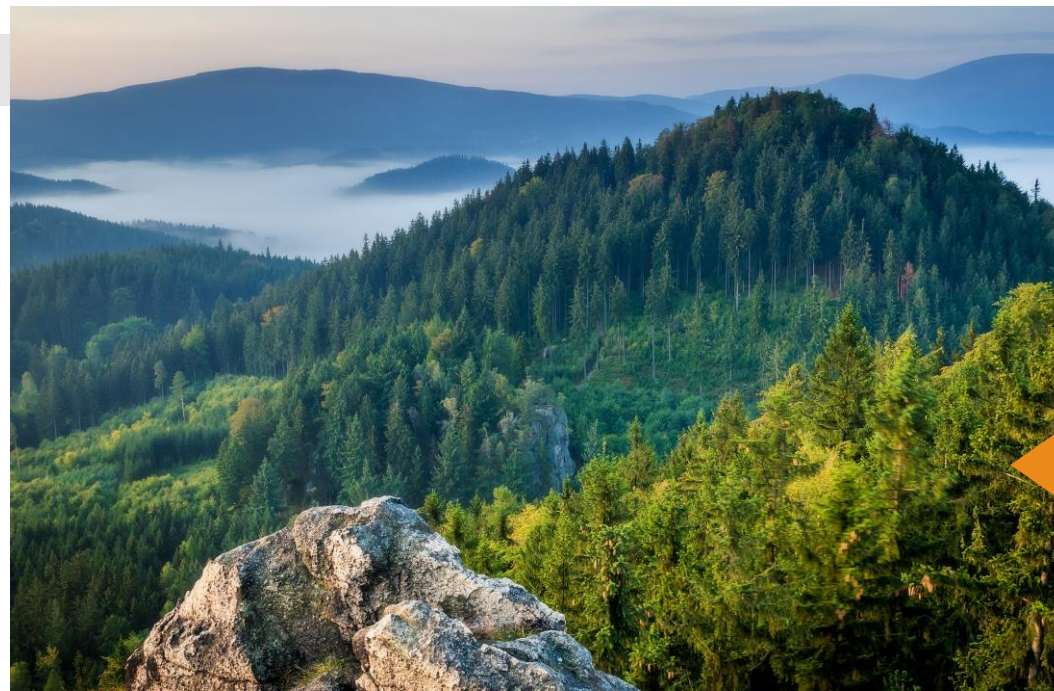

Przykłady górskich parków krajobrazowych:

GÓRY

Sudety (w tym Karkonosze)

Karpaty (w tym Beskidy i Tatry)

Rudawski
Park
Krajobrazowy
(Sudety)

Autorstwa Jar.ciurus - Praca własna, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=62060450>

Popradzki Park Krajobrazowy (Karpaty)

POKRYCIE TERENU

Poznaliśmy 6 pasów krajobrazowych wyszczególnionych ze względu na ukształtowanie powierzchni.
Krajobraz opisujemy również biorąc pod uwagę **pokrycie terenu...**

Poland

S²GLC Land Cover Map

Legend

- chmury
- sztuczne nawierzchnie i konstrukcje
- obszary uprawne
- winnice
- pokrywa drzew liściastych
- pokrywa drzew iglastych
- roślinność zielna
- wrzosowiska
- roślinność sklerofilna
- bagna
- torfowiska
- powierzchnie z naturalnych materiałów
- powierzchnie trwale pokryte śniegiem
- zbiorniki wodne

S²GLC - Sentinel-2
Global Land Cover
<http://s2glc.cbk.waw.pl>

Copyright: Contains modified Copernicus Sentinel data.
Processed by CBK PAN.

Projection: WGS 84, EPSG:3857

CHARAKTER KRAJOBRAZU

może być:

- **pierwotny** (dziś już bardzo rzadko spotykany),
- **naturalno-kulturowy** (o niewielkim wpływie człowieka, np. łąki w dolinach rzek),
- **kulturowo-naturalny** (np. sady, pola uprawne)
- **kulturowy** (miejski, wiejski, rolniczy, przemysłowy, warowny, itd.).

Przykład edukacji w zakresie popularyzowania krajobrazu kulturowego.

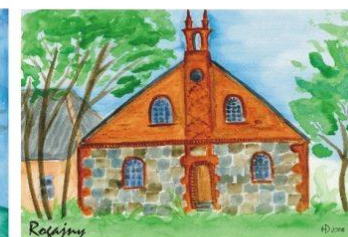
DZIEŃ KRAJOBRAZU 2023

pod hasłem
Doceń lokalność!

Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej
zaprasza do udziału w **KONKURSIE PLASTYCZNYM:**

**KRAJOBRAZ KULTUROWY WOKÓŁ MNIE.
WIDZĘ I DOCENIAM.**

Konkurs skierowany jest do uczniów klas IV-VI szkół podstawowych z powiatu gołdapskiego. Prace wraz z formularzem zgłoszenia można przesyłać do siedziby Parku do **20.10.2023 r.** Regulamin konkursu dostępny jest na stronie: pkpr.warmia.mazury.pl. ZAPRASZAMY!

Przykład krajobrazu kulturowego.

Widok z alei czereśniowej na sanktuarium św. Anny (PK „Góra Św. Anny”)

Powodzenia !

Zespół Opolskich
Parków Krajobrazowych

Źródła

- <https://geografia.gozych.edu.pl/krainy-geograficzne-w-polsce/>
- <https://zpe.gov.pl/a/1-krajobrazy-w-polsce/DgDZzDnJO>
- <https://zpkwm.pl/blog/co-to-jest-krajobraz/>
- <https://pkpr.warmia.mazury.pl/konkurs-plastyczny-krajobraz-kulturowy-wokol-mnie-widze-i-doceniam/>